

МЕТОДИКА РАНЖУВАННЯ МОТИВІВ КОХАННЯ ТА КОРЕКЦІЯ ЙОГО ІЛЮЗІЙ У ЗАКОХАНИХ

В. Ф. Моргун

професор кафедри психології

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Актуальність проблеми. У 2010 році Полтавщина поставила сумний рекорд України зі зростання числа самогубств дітей шкільного віку в розрахунку на душу населення. У дітей, які залишили прощальні записки, першою причиною суїциду послужило «нещасне кохання».

Водночас, майже всі школи регіону не вибирають для своїх старшокласників елективний спецкурс «Етика і психологія сімейного життя». Колись цей спецкурс був обов'язковим, але тоді не вистачало шкільних психологів (доводилося викладати силами вчителів), саме тому його і перевели у спецкурси «за вибором». Зараз є кому читати, бо практичного психолога має майже кожна школа, але години розібрали інші й не поспішають повертати (!?).

Виникає дуже сумне риторичне питання – *скільки дітей повинно піти з життя через «нещасне кохання», щоби необов'язковий спецкурс про кохання і шлюб став знову обов'язковим спецкурсом для кожного старшокласника?*

Оскільки «коханню всі віки покірні», то його наявність або відсутність суттєво впливає і на взаємини дорослих, про що свідчить велика статистика розлучень, пошуки щастя в одностатевих стосунках тощо.

Завданнями даного теоретико-методичного дослідження є: 1) розробка методики ранжування мотивів кохання та 2) застосування її для корекції можливих ілюзій кохання у парах закоханих.

Виклад основного матеріалу. Великий внесок у психологію кохання зробили В. Бадрак, Т. Говорун, В. Джонсон, С. Занюк, О. Кізь, О. Кікінеджі, Р. Колодні, І. Кон, В. Кришталь, А. Маслоу, У. Мастерс, В. Мельник, В. Моргун, М. Томенко, Х. Фішер, З. Фрейд, Е. Фромм, Г. Чепмен [1; 3; 4; 5] та

ін. Аналіз їх праць, світової релігійної та художньої літератури (Будда, Крішна, Магомет, Христос, А. де Сент-Екзюпері, Е. Рязанов, Ф. Стендаль, В. Шекспір та ін.) дозволив автору виявити структуру мотивів кохання [2; 5, с. 365], яка вклалася в магічне число сім (у алфавітному порядку):

– *вірність*, як у Ромео та Джульєтти (за В. Шекспіром) – із милим Рай і в наметі; – *«кристалізація»*, понадзрячість кохання, яке, неначе перенасичений хімічний розчин, наділяє людину «діамантовими кристалами» позитивних рис, і виявляється як нестримний потяг до коханої людини (за Ф. Стендалем); – *«перевтілення»* (за Крішною / Буддою) у протилежну стать – уявне бажання бути такою людиною, як кохана (сумісність характерів); – *продовження роду* з коханою людиною (за Христом): бажання мати і виховувати дитину саме з цією людиною; – *самовідречення* від коханої людини, якщо вона розлюбила, без ревнощів і помсти (за Христом) – біблійна притча про мудрого Соломона, що запропонував розчленувати дитя навпіл між двома жінками, але віддав тій, яка відмовилася від своєї половини, бо саме вона не поставилася до любимої істоти як до «приватної власності» адже була справжньою матір'ю; – *спільне у світоглядах*, дивитися не стільки один на одного, скільки в один бік (за А. де Сент-Екзюпері); – *терпимість*, взаємна підтримка і допомога протягом життя і в скруті, і в радості (за Е. Рязановим).

У контексті багатовимірної теорії особистості автора [4, с. 45] *кохання* визначається як орієнтоване на весь життєвий шлях вище позитивне почуття людини до людини, яке виявляється у взаємоприйнятті, продовженні роду, взаємодопомозі в пізнанні та перетворенні довкілля, інших людей та власної індивідуальності [4, с. 524].

Поповнити психодіагностичний арсенал фахівців та розібратися юнакам і дорослим у своїх почуттях і почуттях коханої / коханого допоможе авторська **методика ранжування мотивів кохання** (див. також більше диференційовану авторську методику: багатовимірний опитувальник мотивації кохання [2; 3; 5]).

Інструкція: 1) прочитайте сім мотивів кохання у списку (див. вище); 2) виберіть найзначущий для Вас мотив у колонці 2 (див. нижче табл. 1)

запишіть його проти рангу 1; із списку, що лишився, знову виберіть найважливіший мотив і запишіть його у колонці 2 проти рангу 2; повторіть свої вибори, доки не проранжуєте всі 7 мотивів у колонці 2; 3) уявіть собі, як проранжує мотиви кохання Ваш партнер, і проставте їх згідно з рангами (1-7) в колонку 3; 4) якщо з бланку партнера перенесіть дані про нього і його думку про Вас у колонки 4 і 5, то отримаємо зведену таблицю результатів пари (див. нижче табл. 1).

Таблиця 1.

Зведена таблиця чотирьох незалежних рангових ієрархій мотивів кохання двох протоколів закоханих (за себе і за партнера)

Рангові місця: від найбільш значущого (1) мотиву до менш значущого (7)	Ваші ранги мотивів кохання		Ранги мотивів кохання партнера (із його протоколу)	
	за значущістю для Вас	за значущістю для партнера (на Вашу думку)	за значущістю для партнера	за значущістю для Вас (на думку партн.)
1	2	3	4	5
1 місце	«кристалізація»	«кристалізація»	«кристалізація»	«кристалізація»
2 місце	вірність	вірність	спільне у світогл.	терпимість
3 місце	продовжен. роду	продовжен. роду	«перевтілення»	вірність
4 місце	самовідречення	самовідречення	самовідречення	самовідречення
5 місце	спільне у світогл.	терпимість	терпимість	спільне у світогл.
6 місце	«перевтілення»	спільне у світогл.	вірність	«перевтілення»
7 місце	терпимість	«перевтілення»	продовжен.роду	продовжен.роду

Обробка і аналіз результатів. Візьмемо сім фломастерів і з'єднаймо всі однакові мотиви у чотирьох стовпчиках між собою (горизонтальні лінії свідчать про гармонію, похилені криві свідчать про ілюзії кохання стосовно партнера).

Як видно зі зведеної таблиці 2 мотиви кохання мають тотожні ранги у всіх стовпчиках: 1 місце – «кристалізація» і 4 – «самовідречення», що свідчить про взаємне обожнювання закоханих і помірне переживання ревнощів.

Порівняння стовпчиків 3 і 4 та 5 і 2 вказує, що партнер краще знає кохану (4 співпадіння його думки і її мотивів), ніж вона його (тільки 2 співпадіння).

Порівняння стовпчиків реальних мотивів (2 і 4) свідчить про гармонію за такими мотивами кохання, як «кристалізація» (1/1), «самовідречення» (4/4), «терпимість» (7/5).

Можливі «тертя» між партнерами на ґрунті мотивів «спільне у світоглядах» (5/2), «перевтілення» (6/3).

І великі непорозуміння загрожують щодо мотивів «вірності» (2/6) та «продовження роду» (3/7), які виявили найбільші розбіжності (ілюзії) у рангових розподілах мотивів закоханих. Адже для коханої вказані мотиви кохання є провідними, а для партнера – значно менше суттєвими.

Корекція можливих ілюзій кохання у парах закоханих. Після медового місяця пару, що аналізується для прикладу, чекають принаймні дві дискусії: 1) коли мати дітей?, скільки мати дітей?, хто буде доглядати за дітьми?; 2) я і не дуже ревнива (відпущу тебе без терору і скандалів), але це не привід для зрад?

Коли провадити ці дискусії: до шлюбу чи після – вирішувати закоханим, але вдвох (чи за допомогою психологів) – краще це зробити до шлюбу. Порівняльний аналіз чотирьох протоколів дозволить з'ясувати – чи сходиться пара характерами (і не тільки), чи – розходиться? Обговоріть із партнером і психологом отримані результати, зокрема, про те, що робити з ілюзіями: заплющити очі та перебувати в них чи щось вирішувати для корекції ілюзій: наприклад, піти на системну сімейну терапію, позитивну терапію, арт-терапію (див. нижче, наприклад, поетичне кодування розглянутих мотивів кохання у вірші автора «Чому кохають люди?»).

ЧОМУ КОХАЮТЬ ЛЮДИ?

Хоч би вушам глухим, до німої гори – говори!

Іван Франко

З передсмертного вірша, присвяченого студентці

Чому кохають люди? Бо – дурні.
Були б розумні, не були б «шальні».

Чому кохають люди у весну?
Тоді гормони позбавляють сну.

Чому кохають люди? Бо – нещасні.

Хай ревностів їх оминають хащі.

Чому кохають люди? Бо – слабкі.
В коханні ж – нездоланні, навпаки!

Чому кохають люди в самоті?
Щоб в дітях смерть навек перемогти!

Чому кохають люди? З божевілля.
Палких обіймів їм потрібне зілля.

Чому кохають люди? Суть одна:
Кохання – це вулкан, який без дна...

Володимир Моргун

Полтава, 21.07.2009 р.

Автор мав цікавий досвід, в якому дана методика застосована як структурована драма терапія – рольова гра в парі з уявним перевтіленням у свого партнера (Полтава: Арт-практика, 2019).

Висновки: 1) представлена методика ранжування мотивів кохання розширює арсенал засобів психодіагностики у цій сфері; 2) застосування її результатів для корекції можливих ілюзій кохання у парах закоханих здатне покращити самосвідомість, обізнаність у мотиваційних перевагах партнера і узгодити мотиваційні комплекси закоханих.

Перспективою подальших досліджень може бути нормування методики ранжування мотивів кохання в національному, віковому, гендерному, регіональному аспектах.

Література:

1. Говорун Т. В., Кізь О. Б., Кікінеджи О. Б. Гендерна терапія як інновація у роботі психолога з молодим подружжям. *Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості. Колект. моногр.* Відпов. ред. Н. І. Тавровецька. Херсон: Вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2019. С. 7–27.
2. Моргун В. Ф. К проблеме психологических критериев любви. *Семья и личность. Сб. научн. стат.* Под ред. А. А. Бодалева. М., 1981. С. 165–166.
3. Моргун В. Ф. «Багатовимірний опитувальник мотивації кохання» як критеріально-орієнтована методика психодіагностики. *Наукові студії з соціальної та політичної психології. Зб. статей.* За ред. С. Д. Максименка, М. М. Слюсаревського. Київ, 2007. Вип. 16. С. 268–277.
4. Психология общения. Энцикл. словарь. Под общ. ред. А. А. Бодалева. 2-е изд., испр. М.: Когито-Центр, 2015. 672 с.
5. Сизанов А. Н. Ваш психологический портрет. Мн.: Польша, 1998. 575 с.